

Big Bank is watching you

Mass-surveillance onder de Wwft

Tweede herziene druk – februari 2026

Auteur: Mr. Madison

Uitgever: Brave New Books / Het Hoge Woord Media

Drukkerij: Brave New Books

ISBN: 9789465316253

© 2026 Mr. Madison

Alle rechten voorbehouden

Inhoudsopgave

Proloog - Het Dossier

Inleiding - Van wet naar systeem

DEEL I – FUNDAMENT EN OORSPRONG

Hoofdstuk 1 – De Wwft in context: van wet naar surveillancesysteem

- 1.1 Inleiding
- 1.2 De oorsprong van de Wwft
- 1.3 De poortwachtersfunctie
- 1.4 Gevolgen voor de burger: van vertrouwen naar wantrouwen
- 1.5 Conclusie

Hoofdstuk 2 – De geschiedenis van witwassen en de oprichting van de FATF

- 2.1 Inleiding
- 2.2 De opkomst van witwassen en financiële controle
- 2.3 Van de ‘War on Drugs’ naar internationale normstelling
- 2.4 De FATF, Europa en de verbreding van toezicht
- 2.5 Conclusie

Hoofdstuk 3 – De juridische basis van de Wwft

- 3.1 Inleiding
- 3.2 Juridische verankering van de Wwft
- 3.3 Het toezichtregime van de Wwft
- 3.4 Privacy en fundamentele rechten
- 3.5 Conclusie

Hoofdstuk 4 – Het monitoringsysteem achter de Wwft: MTS en TMNL uitgelegd

- 4.1 Inleiding
- 4.2 Het Monitoring Transaction System (MTS)
- 4.3 Ongelimiteerde screening
- 4.4 Transactie Monitoring Nederland (TMNL)
- 4.5 Juridische en maatschappelijke bezwaren
- 4.6 Conclusie

Hoofdstuk 5 – Wet plan van aanpak witwassen en TMNL: normenkader, praktijk en perceptie

- 5.1 Inleiding
- 5.2 Het uiteindelijke wettelijke kader
- 5.3 TMNL: opzet en pretenties
- 5.4 Zorgen van de Autoriteit Persoonsgegevens
- 5.5 Banken stoppen naar eigen zeggen met TMNL
- 5.6 Publieke perceptie versus juridische realiteit
- 5.7 Effectiviteit en proportionaliteit: FIU-cijfers 2023
- 5.8 Conclusie

DEEL II – INSTITUTIONELE VERSCHUIVING

Hoofdstuk 6 – De fictie van de publieke taak: hoe private banken een bestuurslaag van de systeemstaat werden

- 6.1 Inleiding: de onzichtbare machtsverschuiving
- 6.2 De Wwft en de geboorte van de ‘poortwachterstaat’
- 6.3 De constructie van de ‘publieke taak’
- 6.4 Efficiëntie als legitimatie: de neoliberale rationaliteit van toezicht
- 6.5 De bank als hybride actor: noch overheid, noch onderneming
- 6.6 De erosie van publieke accountability
- 6.7 De morele ironie: banken als integriteitswachters
- 6.8 De democratische anomalie
- 6.9 Het concept van de systeemstaat
- 6.10 De juridische fictie als systeeminstrument
- 6.11 Rechtsstatelijke gevolgen: privaatrecht als dekmantel voor dwang
- 6.12 De stilte van de rechtspraak
- 6.13 Naar een herijking van de publieke taak
- 6.14 Conclusie: de sluipende institutionele omkering

Hoofdstuk 7 – Private opsporing zonder waarborgen

- 7.1 Inleiding: de verstatelijking van banken
- 7.2 Bankmedewerkers als pseudo-opsporingsambtenaren
- 7.3 Een opsporingspraktijk zonder waarborgen
- 7.4 De risico's van geprivatiseerde opsporing
- 7.5 Opsporing hoort bij de staat
- 7.6 Conclusie: terug naar publieke waarborgen

Hoofdstuk 8 – De privatisering van opsporing: hoe de Wwft het nemo tenetur-beginsel ondergraaft

- 8.1. Inleiding: van strafrecht naar risicobeheersing
- 8.2 Het nemo tenetur-beginsel: oorsprong, ratio en reikwijdte
- 8.3 De Wwft: preventief toezicht of verkapt strafrecht?

- 8.4 Banken als poortwachters van de rechtsstaat
- 8.5 Indirecte dwang en de uitholling van het nemo tenetur-beginsel
- 8.6 Jurisprudentiële en mensenrechtelijke toetsing
- 8.7 De verschuivende rol van de staat: van waarborg naar systeembeheerder
- 8.8 Democratische en ethische implicaties
- 8.9 Tegenargumenten en weerwoord
- 8.10 Conclusie: het sluipende afscheid van het nemo tenetur-beginsel

Hoofdstuk 9 – Schendingen van fundamentele rechten

- 9.1 Inleiding
- 9.2 Privacy en het recht op privéleven
- 9.3 Non-discriminatie en gelijke behandeling
- 9.4 Transparantie en rechtszekerheid
- 9.5 Conclusie

Hoofdstuk 10 – De rol van DNB en het OM: toezicht of drukmiddel?

- 10.1 Inleiding
- 10.2 DNB als toezichthouder
- 10.3 De boete voor ING: structurele nalatigheid als verdienmodel
- 10.4 De zaak-Odebrecht: een gemiste rode vlag
 - 10.4.1 Strafrechtelijke afdoening van ABN AMRO
- 10.5 De boete voor Bunq (2025)
- 10.6 Het OM en strafrechtelijke druk
- 10.7 Van toezicht naar disciplineren
- 10.6 Conclusie

DEEL III – EFFECTIEFITEIT EN SYSTEEMPARADOX

Hoofdstuk 11 – Integriteitstoezicht in beeld: beleid versus praktijk

- 11.1 Inleiding en achtergrond
- 11.2 Algemene toezichttrends
- 11.3 Banken
 - 11.3.1 Algemeen beeld
 - 11.3.2 Cliëntenonderzoek
 - 11.3.3 Transactiemonitoring
 - 11.3.4 Sancties en terrorismefinanciering
 - 11.3.5 Non-discriminatie en uitsluiting
 - 11.3.6 Spanningsveld tussen beleid en praktijk van transactiemonitoring
- 11.4 Conclusie

Hoofdstuk 12 – De effectiviteit van de Wwft in twijfel getrokken

- 12.1 Inleiding
- 12.2 De ontbrekende cijfers

- 12.3 Massa's meldingen, minieme resultaten
- 12.4 De kosten-batenparadox
- 12.5 Schijnveiligheid en maatschappelijke schade
- 12.6 Conclusie

Hoofdstuk 13 – De financiële last voor banken en klanten

- 13.1 Inleiding
- 13.2 Explosieve groei van compliance-afdelingen
- 13.3 De verborgen rekening voor burgers en bedrijven
- 13.4 Verlies aan innovatie en concurrentiekracht
- 13.5 De paradox van veiligheid en kosten
- 13.6 Conclusie

Hoofdstuk 14 – Het chilling-effect. Gedragsreacties van burgers en bedrijven

- 14.1 Inleiding
- 14.2 Burgers: van wantrouwen tot zelfcensuur
- 14.3 Ondernemers en bedrijven
- 14.4 Ontwijkgedrag en alternatieven
- 14.5 Maatschappelijke gevolgen van gedragsaanpassing
- 14.6 Conclusie

Hoofdstuk 15 – De normalisering van permanente controle

- 15.1 Inleiding
- 15.2 Van uitzonderlijke maatregel naar dagelijkse praktijk
- 15.3 Het schuivende raam van acceptatie
- 15.4 Gevaar van gewenning
- 15.5 De rol van banken in de normalisering
- 15.6 Conclusie

DEEL IV – SYSTEMISCHE ASYMETRIE

Hoofdstuk 16 – Banken als geldscheppers en poortwachters

- 16.1 Inleiding: de paradox van de poortwachter
- 16.2 Geldcreatie door banken: private techniek met publieke gevolgen
- 16.3 Geld en macht: van belastingstaat naar schuldenstaat
- 16.4 Van dynastieën naar instituties: macht verdwijnt niet, zij verandert van vorm
- 16.5 Klimaat, defensie en de schuld-infrastructuur: publieke programma's als obligatiestromen
- 16.6 Private instellingen met publieke invloed
- 16.7 Conclusie: het constitutionele spanningsveld

Hoofdstuk 17 - Gecontroleerde doorvoer, staatsmacht en de asymmetrie van toezicht

- 17.1 Inleiding: waar vindt financiering feitelijk plaats?
- 17.2 Parlementair vastgestelde praktijken
- 17.3 Staat als uitzonderingsactor - institutionele analyse
- 17.4 Relevantie voor de Wwft: institutionele knelpunten
- 17.5 Vergelijkende lessen
- 17.6 Elitefora, wapenindustrie en financiële verwevenheid
- 17.7 Oorlogseconomieën en drugseconomieën - bredere patronen
- 17.8 Staatsmacht en uitzonderingslogica - institutionele consequentie
- 17.9 Wat dit betekent voor de Wwft - praktische implicaties
- 17.10 Conclusie - asymmetrie als legitimatieprobleem

Hoofdstuk 18 – De hypocrisie van de oorlogseconomie en de vicieuze cirkel van geweld

- 18.1 Inleiding
- 18.2 De hypocrisie van Westerse staten en banken
- 18.3 Oorlog als verdienmodel
- 18.4 De vicieuze cirkel van geweld
- 18.5 De rol van banken in de cyclus
- 18.6 Conclusie

Hoofdstuk 19 – Europese banken en centrale banken als financiers van oorlog en terrorisme

- 19.1 Inleiding
- 19.2 De dubbele standaard
- 19.3 Europese grootbanken als underwriters
- 19.4 Centrale banken als goedkeurders en legitimators
- 19.5 Financiering van terrorisme?
- 19.6 De façade van toezicht
- 19.7 Nederlandse betrokkenheid
- 19.8 Financiering van genocide en terrorisme
- 19.9 Conclusie

Hoofdstuk 20 – Hypocrisie in toezicht en handhaving

- 20.1 Inleiding
- 20.2 De dubbele standaard
- 20.3 De casus ING – de witwasschikking van 2018
- 20.4 De rol van DNB en de Autoriteit Persoonsgegevens
- 20.5 Excuses zonder verandering
- 20.6 Hypocrisie en selectieve handhaving
- 20.7 Conclusie

Hoofdstuk 21 – Politieke medeplichtigheid: de stilte van de democratie

- 21.1 Inleiding
- 21.2 Van sociaaldemocratie naar technocratie
- 21.3 De stilte van de oppositie
- 21.4 Het financieel-politieke complex
- 21.5 Progressieve blindheid en morele desoriëntatie
- 21.6 Europese dekmantel, nationale gehoorzaamheid
- 21.7 Conclusie: de stilte als medeplichtigheid

Hoofdstuk 22 – FATF als wereldregisseur

- 22.1 Inleiding
- 22.2 Van tijdelijke werkgroep naar permanente macht
- 22.3 Het mechanisme van druk: de zwarte lijst
- 22.4 Democratisch tekort
- 22.5 Kritiek vanuit academische en maatschappelijke hoek
- 22.6 De FATF als architect van de Wwft
- 22.7 Conclusie

DEEL V – REFLECTIE EN TOEKOMST

Hoofdstuk 23 – Het morele failliet van de Wwft

- 23.1 Inleiding
- 23.2 Burgers als potentiële verdachten
- 23.3 Discriminatie en willekeur
- 23.4 Schijnveiligheid als excuus-schild
- 23.5 Oorlogseconomie en hypocrisie
- 23.6 Dehumanisering van de burger
- 23.7 Conclusie

Hoofdstuk 24 – De toekomst van de Wwft: digitale valuta en totale surveillance

- 24.1 Inleiding
- 24.2 De belofte van CBDC's
- 24.3 Het einde van contant geld
- 24.4 Programmabiliteit van geld
- 24.5 Het risico van totalitaire controle
- 24.6 De rol van de FATF en de G30
- 24.7 Burgers in de wurggreep
- 24.8 Conclusie

Conclusie – De Wwft als façade van veiligheid

Epiloog – De normalisering van wantrouwen

Slotwoord

Proloog – Het dossier

Op een dinsdagmiddag ontvangt Sarah een e-mail van haar bank.

Geen uitleg.

Geen concrete verdenking.

Wel de mededeling dat haar rekening “voor nader onderzoek” tijdelijk is beperkt.

Wat begint als een kleine verstoring, een geblokkeerde betaling, groeit binnen enkele dagen uit tot een administratieve nachtmerrie. Huurbetalingen blijven hangen.

Automatische incasso's worden geweigerd. Een buitenlandse overschrijving aan een familielid wordt tegengehouden.

Wanneer zij telefonisch om opheldering vraagt, krijgt zij een beleefd maar onwrikbaar antwoord:

“Wij mogen geen inhoudelijke informatie verstrekken in het kader van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme.”

Sarah heeft geen strafblad.

Geen fiscale schulden.

Geen criminele connecties.

Toch moet zij loonstroken, belastingaangiften en verklaringen over eerdere transacties aanleveren. Niet omdat zij ergens van wordt verdacht, maar omdat het systeem dat vereist.

Na enkele weken wordt haar rekening weer vrijgegeven.

Er volgt geen excuses.

Geen uitleg.

Geen mogelijkheid tot bezwaar.

Wat resteert is onzekerheid.

Was zij onderwerp van een melding?

Is haar naam opgeslagen in een databank?

Zal dit opnieuw gebeuren?

De casus van Sarah is geen uitzondering. Zij is het logische gevolg van een systeem waarin financiële instellingen een wettelijke poortwachtersfunctie vervullen. In dat

systeem verschuift de verhouding tussen burger en bank ongemerkt: van klantrelatie naar toezichtrelatie.

Dit boek onderzoekt hoe die verschuiving heeft plaatsgevonden, en wat zij betekent voor rechtsstatelijke waarborgen, proportionaliteit en vrijheid.

Inleiding – Van wet naar systeem

Dit boek vertrekt vanuit een fundamentele vraag naar proportionaliteit. Continue monitoring van miljoenen burgers kan slechts gerechtvaardigd zijn indien zij aantoonbaar effectief is in het bestrijden van witwassen en terrorismefinanciering. Wanneer echter grootschalige en geopolitiek relevante geldstromen zich primair afspelen binnen of via staatsstructuren, internationale veiligheidsoperaties en supranationale financiële netwerken, rijst de vraag of het huidige toezichtregime niet asymmetrisch is georganiseerd. In dat geval dreigt een systeem te ontstaan waarin burgers permanent worden gecontroleerd, terwijl de grootste financiële machtsconcentraties buiten vergelijkbaar toezicht blijven.

De Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) vormt het juridische fundament van het Nederlandse anti-witwasbeleid. Sinds de invoering in 2008 heeft de wet geleid tot een vergaande uitbreiding van cliëntenonderzoek, transactiemonitoring en meldplichten binnen de financiële sector.

De doelstelling is helder: het beschermen van de integriteit van het financiële stelsel en het tegengaan van witwassen en terrorismefinanciering. De gekozen methode is preventief toezicht. Financiële instellingen moeten risico's identificeren, ongebruikelijke transacties melden en voortdurend klantgedrag analyseren.

In de praktijk betekent dit dat miljoenen transacties jaarlijks worden gescreend en dat omvangrijke datasets worden opgebouwd over het financiële gedrag van burgers en bedrijven.

Dit boek onderzoekt drie centrale vragen:

1. Hoe is de Wwft juridisch en institutioneel tot stand gekomen?
2. Hoe functioneert het huidige toezichtmodel in de praktijk?
3. Welke rechtsstatelijke, maatschappelijke en geopolitieke implicaties vloeien hieruit voort?

De analyse is opgebouwd in vier delen:

Deel I – Fundament en oorsprong

De internationale normontwikkeling, Europese richtlijnen en nationale implementatie.

Deel II – Toezicht, recht en macht

De privatisering van opsporing, de rol van toezichthouders en de spanning met fundamentele rechten.

Deel III – Effectiviteit en maatschappelijke gevolgen

Kosten, proportionaliteit, discriminatie en gedragsverandering.

Deel IV – Systemische asymmetrie en toekomstperspectief

De bredere context van financieel toezicht, geopolitieke spanningen en digitale ontwikkelingen zoals CBDC's.

Dit boek beoogt geen polemieken, maar analyse. Het uitgangspunt is niet dat toezicht overbodig is, maar dat elke ingrijpende bevoegdheid moet worden getoetst aan rechtsstatelijke beginselen van proportionaliteit, transparantie en democratische controle.

Alleen door die toetsing kan het evenwicht tussen veiligheid en vrijheid duurzaam worden bewaakt.

DEEL I

—

FUNDAMENT EN OORSPRONG

1. De Wwft in context: van wet naar surveillancesysteem

1.1 Inleiding

Iedere betaling die we doen, van een kop koffie tot de huur van ons huis, wordt tegenwoordig automatisch gecontroleerd. Niet door de politie, maar door de bank. Achter de schermen beoordelen algoritmen of betaalgedrag afwijkt van wat als normaal wordt beschouwd. Wanneer een transactie als ongebruikelijk wordt aangemerkt, kan zij worden tegengehouden of gemeld bij de Financial Intelligence Unit (FIU).¹

Dit gebeurt onder de vlag van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft).² Het doel van deze wet is op het eerste gezicht legitiem: het beschermen van de integriteit van het financiële stelsel en het voorkomen dat crimineel of terroristisch geld via banken wordt witgewassen. Banken kregen daarvoor een nieuwe taak: optreden als poortwachter van het financiële systeem.

In de praktijk heeft deze taak een ingrijpend karakter gekregen. Wat begon als een instrument ter bestrijding van zware criminaliteit, is uitgegroeid tot een vorm van permanente financiële controle. Burgers, ondernemers en studenten worden structureel gescreend op afwijkingen van het verwachte patroon. Daarmee is de klassieke strafrechtelijke logica, iemand is onschuldig tot het tegendeel bewezen is, verschoven naar een systeem waarin voortdurend moet worden aangetoond dat gedrag verklaarbaar is.

1.2 De oorsprong van de Wwft

De Wwft vindt haar oorsprong in internationale afspraken. In de jaren tachtig nam wereldwijd de bezorgdheid toe over drugsgeld en georganiseerde misdaad. In 1989 richtten de G7-landen de Financial Action Task Force (FATF) op, een intergouvernementeel orgaan dat standaarden ontwikkelde ter bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering.³

Deze aanbevelingen vormden de basis voor de Europese anti-witwasrichtlijnen (AMLD's), die sinds 1991 in opeenvolgende fasen zijn vastgesteld.⁴ Nederland koos daarbij voor een opvallend ruim toezichtmodel. Waar veel landen zich beperken tot het monitoren van verdachte transacties, hanteert Nederland het bredere criterium van de ongebruikelijke transactie.

Dat verschil is fundamenteel. Een verdachte transactie veronderstelt een concreet vermoeden van strafbaar handelen. Een ongebruikelijke transactie hoeft slechts af te